

Gemeenten partner in economisch herstel en transitie

VNG taskforce economisch herstel 20 mei 2021

Inleiding

Toen de coronacrisis uitbrak, zijn de gemeenten snel in actie gekomen om de rijksmaatregelen en additionele steunpakketten in te zetten om de economie van Nederland te ondersteunen. Daarmee hebben regio's en gemeenten laten zien dicht op de inwoners, werkgevers en werknemers te zitten en hen op basis van vertrouwen te kunnen ondersteunen. Dat past bij de veranderende rol van de overheid. Nu de coronacrisis over zijn hoogtepunt heen is, willen de regio's en gemeenten middels de VNG taskforce economisch herstel deze rol blijven vervullen voor de lange termijn om bij te dragen aan een duurzame economische ontwikkeling.

In de periode voor Corona zagen we een verschillend aantal uitdagingen voor ons. Corona heeft de noodzaak van verschillende transities extra zichtbaar gemaakt en heeft ook duidelijk gemaakt dat goede ondersteuning maatwerk vraagt. De grote diversiteit aan bedrijven en ondernemers wat ons land rijk is verdient dit ook. Als 1^e overheid, ook voor bedrijven en ondernemers spelen wij voor hen een belangrijke rol. We merken direct de effecten op leegstand, werkloosheid, (arbeids)migratie, toerisme, onderwijs en leisure.

De VNG taskforce economisch herstel is een brede bundeling van krachten van bestuurders uit verschillende VNG commissies, en de gemeentelijke netwerken G4, G40, M50 en P10, gericht op duurzaam economisch herstel.

In dit paper beschrijven wij de zaken die nodig zijn voor een duurzaam economisch herstel.

Opgave: Perspectief bieden

Nederland staat voor grote uitdagingen die enerzijds te maken hebben met de (middel)lange termijn en anderzijds met de korte termijn. Op korte termijn om de schade aan de economie te herstellen als gevolg van de coronacrisis. Deze schade is onmiddellijk zichtbaar in onze dorpen en steden. Een deel van de ondernemers draait goed, maar een verontrustend groot aantal ondernemers draait slecht, zij steken zich in de schulden, investeren niet en moeten werknemers ontslaan. De coronacrisis verandert onze kijk op wonen en werken waarbij de brede welvaart steeds meer naar voren komt. Bovendien worden een aantal transities, zoals digitalisering en verduurzaming, versneld. De coronacrisis biedt ook kansen; mensen kunnen bijvoorbeeld steeds meer thuiswerken en hoeven niet altijd meer naar de stad. Dit biedt nieuw perspectief voor regio's. Dit geldt ook voor de vrijetijdseconomie.

Tot slot is de blik op de overheid veranderd: het gaat steeds meer om actieve overheden die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van Nederland en er zijn voor de inwoners en werkgevers. We moeten als gezamenlijke overheden onze ondernemers een goede uitgangspositie bieden om te komen tot economisch herstel en inwoners voldoende kansen bieden. Dit draagt bij aan de grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan en is een positieve ontwikkeling van Nederland op de (middel)lange termijn.

Ambitie: Duurzaam versterken regionale economie

Crisis inzetten om economie duurzaam te versterken

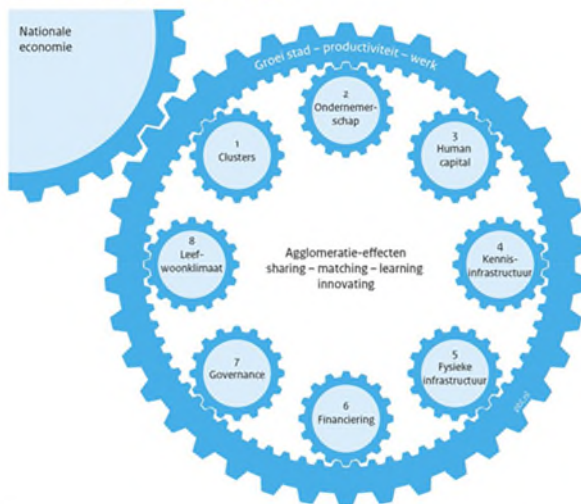
En ondanks dat we spreken over de (middel)lange termijn, verandert de regionale economie nu al in hoog tempo. We willen inzetten op een slimmere economie met kansen voor werkgelegenheid, klimaat, een betere energiebalans, digitalisering en robotisering, circulaire economie. Daarbij zetten we in op het brede MKB, de motor van de regionale economie en werkgelegenheid. Op het begeleiden van werk naar werk en een leven lang ontwikkelen. En het benutten van gebiedsontwikkeling als economische motor om bij te dragen aan bredere maatschappelijke opgaven als wonen, tegengaan van leegstand, de landbouwtransitie, klimaat en bereikbaarheid.

Meer lezen: Krachtig groen herstel van Nederland (VNG, UvW, IPO)

Actief en samenhangend beleid

In de regio formuleren we met publieke en private partijen een gezamenlijke strategie om te komen tot economisch herstel. Daarbij stellen we de opgave van onze inwoners en ondernemers centraal en stroomlijnen wij generiek beleid in de richting van regionale opgaven. Het planbureau voor de leefomgeving (PBL) heeft aangetoond dat een samenhangende regionale aanpak loont. In de regio ligt de uitvoeringskracht.

De motor van de regionaal-economische groei

Bron: PBL

Meer lezen: Regio's als motoren van economische groei (PBL)

Brede welvaart

We volgen ook een ander advies van Otto Raspe; hanteer het brede welvaartsbegrip. Iedere regio kan het beste uit zichzelf halen met een samenhangende ontwikkelingsstrategie in samenwerking met de in de regio relevante publieke en private partijen. Brede welvaart omvat meer dan het bruto regionaal product, we nemen hierin ook maatschappelijke ontwikkelingsdoelstellingen mee (Social Development Goals SDG's)

Meer lezen: Regionaal beleid voor productiviteit en brede welvaart (Rabo bank)

Rol gemeenten: initiator en teamspeler

- Eerste overheid; direct contact met en ondersteuning van inwoners en ondernemers
- Makelaar tussen (sectorale) landelijke regelingen en lokale en regionale opgaven
- Regie gebiedsontwikkeling, centrumgemeenten regie regionale samenwerking

Gemeenten zijn de lokale verbinding van het rijk en de spin in het web van regionale economische samenwerking. Gemeenten kennen de specifieke krachten en ontwikkelingsbehoefte van de regio en de partijen die nodig zijn voor economische ontwikkeling. We bieden uitvoeringskracht!

We werken samen met private partijen en in publiek-private netwerken. De VNG werkt landelijk samen met o.a. VNO NCW MKB NL, Retailagenda, NBTC, het UWV en de MBO Raad.

Meer lezen:

- *Als één overheid slagvaardig de toekomst tegemoet! (Commissie Ter Haar)*
- *Evaluatie interbestuurlijk programma (IBP) regionale economie (verwacht juni 2021)*

Wat hebben we nodig van het kabinet

- Een geleidelijke afbouw van de generieke steunmaatregelen en maatwerk ondersteuning voor die sectoren die onevenredig hard geraakt zijn.
- Bundeling van beleidsinstrumenten en financiële middelen, in de regio naar gebiedsgerichte opgaven en de vraag van ondernemers en inwoners.
- Voortzetting en gebruik van de systematiek van regiodeals. Niet alle goede initiatieven kunnen met regiodeals gefaciliteerd worden, uitbreiding systematiek regiodeals naar andere ministeries.
- Bemiddeling in gebruik Europese financiële middelen
- Meer aandacht en steun voor de regio's
- Steun om te komen tot een sterkere gemeentelijke overheid
- Experimenteerruimte, bij knelpunten als opmaat voor eventuele aanpassing regelgeving

Ons investeringsprogramma economisch herstel

Ons investeringsprogramma bevat de volgende onderdelen:

- Stimuleren ondernemerschap, met name het MKB als motor van de economie (60% van het BRP en 70% van de werkgelegenheid)

- Investeren in mensen, inzetbaar in de veranderende economie, begeleiding van werk naar werk, iedereen kan meedoen
- Investeren in gebiedsontwikkeling; duurzame woonwijken, aantrekkelijke centra

Deze onderdelen worden hieronder verder uitgewerkt.

Het breed MKB helpen de crisis door te komen en voorbereiden op de toekomstige economie en duurzaam verdienvermogen

De opgave

De coronacrisis versnelt een aantal transitie, zoals digitalisering en onze kijk op logistiek en (lange en niet duurzame) logistieke ketens. De maatschappelijke opgaven op het gebied van wonen en klimaat betekenen dat we ook moeten inzetten op transitie in vastgoed en (digitale) bereikbaarheid, energie en circulariteit. We moeten ondernemers een goede uitgangspunt bieden om te komen tot economisch herstel zodat de werkgelegenheid geborgd blijft voor alle lagen van de bevolking. Wat ons betreft, ligt de focus op het brede MKB, omdat zij zorgt voor 60% van het BRP en 70% van de werkgelegenheid. In dat opzicht liggen er kansen bij de agrofoodsector, ICT, zorg en health, de creatieve sector, de bouw- en infra, energiesector en maakindustrie. Dit moet gecombineerd worden met slimme logistiek met korte(re) ketens en reshoring waardoor "koop lokaal" aan betekenis wint.

Met MKB NL, IPO en EZK werken we uit hoe we ondernemers het beste kunnen ondersteunen, we komen deze zomer met een gezamenlijk advies.

Onze kracht

Gemeenten hebben directe contacten met ondernemers en inwoners en hebben zicht op wat er bij hen speelt. Gemeenten zijn daarmee niet alleen verbinder en aanjager van lokale en regionale economie en hebben bijgedragen aan het behouden en aantrekken van werkgelegenheid, maar zijn ook in staat om het vertrouwen in de overheid te versterken en bij te dragen aan de grotere maatschappelijke opgaven.

Meer lezen:

- *VNG Realisatie: Coronacrisis geeft ondernemersdienstverlening een impuls*

Wat hebben we nodig van het kabinet

- MKB dat sterker uit de crisis wil en kan komen ondersteunen in schuldenlast (3 jaar beheer schuldenlast)
- Ondersteuning MKB in het ontwikkelen van verdienmodellen gebaseerd op klimaat en duurzaamheid en hen steunen in verduurzaming
- Ondersteuning van het MKB in het ontwikkelen van verdienmodellen op en het ontwikkelen van werknemers op het gebied van gezondheid en/of digitalisering en/of inclusie; financiering en toegang tot kennis.
- Aandacht voor impact ondernemen, aansluiten bij landelijk opschaalbare resultaten van de betreffende citydeal.
- Stimuleringsmaatregelen bundelen per regio om op maat te kunnen inzetten voor de MKB-ondernemer, zodat de dienstverlening voor de MKB-ondernemer overzichtelijk is. Concreter advies volgt deze zomer)

Wat hebben we nodig van andere landelijke partijen

- Een goede afstemming tussen de gemeentelijke dienstverlening en de dienstverlening van de Kamer van Koophandel en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM)
- Samenwerking met provincies, stroomlijning ondersteuning
- Inzet van landelijke werkgeversorganisaties als MKB Nederland en VNO NCW

Meer lezen:

- *Advies opgavetafel Breed MKB van IPO, MKB NL, EZK en VNG in de maak (verwacht juni 2021)*

Menselijk kapitaal inzetten op de juiste plekken en de banen van de toekomst

De opgave

De arbeidsmarkt is in beweging en vraagt om een wendbare en weerbare beroepsbevolking en wendbare en weerbare bedrijven. Door digitalisering, automatisering en robotisering veranderen organisaties en de inhoud van werk. Investeren in kennis en vaardigheden is noodzakelijk om duurzaam inzetbaar te blijven in de eigen beroepsgroep, maar het wordt ook steeds belangrijker de mobiliteit tussen economische sectoren te vergemakkelijken.

De coronacrisis zorgt voor forse uitdagingen op de heel korte termijn. In sommige beroepsgroepen ontstaan overschotten, in andere beroepsgroepen ontstaan tekorten. Het moet makkelijker worden voor mensen om (met behulp van scholing) stappen te maken op de arbeidsmarkt: van opleiding naar werk, van werk naar werk, van sector naar sector en van werkloosheid naar werk, met extra aandacht voor kwetsbare sectoren, waarbij mensen versneld van-werk-naar-werk moeten. Bovendien is extra aandacht nodig voor jongeren, zodat er geen generatie verloren gaat. Ook arbeidsmigranten zijn onderdeel van ons menselijk kapitaal.

Mede als gevolg van de crisis hebben 5 ministeries die zich bezig houden met menselijk kapitaal ruim 40 regelingen in het leven geroepen. Een aantal regio's heeft met Regiodeals een succesvolle aanpak voor menselijk kapitaal kunnen neerzetten. Momenteel werken we aan het instellen van regionale mobiliteitsteams, waarmee we meer kunnen doen om verlies aan werk te voorkomen en mensen beschikbaar te krijgen voor andere beroepen. In de uitvoering hebben we last van de verschillende eisen, doorlooptijden en budgetten van alle regelingen. De aanpak moet voor zowel voor ondernemers

als (potentiële) werkenden zo toegankelijk mogelijk zijn. De regionale aanpakken zijn nu bijna volledig gebaseerd op incidentele rijksmiddelen. We willen de ervaringen met de regionale mobiliteitsteams inzetten om te komen tot een robuustere en meer structurele ondersteuning van menselijk kapitaal.

(Bron: Financieel Dagblad)

Meer lezen:

- *Commissie Borstlap; In wat voor land willen we werken? Adviezen over een leven lang ontwikkelen en intersectorale mobiliteit*
- *SER denktank Coronacrisis; leren en ontwikkelen en de bijdrage aan van-werk-naar-werk*
- *SER; samen toewerken naar een meer skills-gerichte arbeidsmarkt*
- *Operatie Werkwijzer, de verkenning (UWV en VNG)*

Onze kracht

Centrumgemeenten hebben de regiefunctie in de arbeidsmarktregio's en koppelen onderwijs, economie en de arbeidsmarkt aan elkaar. Gemeenten zijn de makelaar tussen onze inwoners enerzijds en de 40 regelingen van 5 ministeries anderzijds.

Wat hebben we nodig van het kabinet

Meer doorzettingskracht voor een duurzame regionale aanpak van menselijk kapitaal, door:

- Het ontschot beschikbaar stellen van rijksmiddelen, met ruimte voor regionaal maatwerk, zodat deze sector- en doelgroep-overstijgend kunnen worden ingezet en de arbeidsmobiliteit wordt vergroot.
- Bij herstel na corona zullen instrumenten nadrukkelijk aan de regionale economie en arbeidsmarkt gekoppeld moeten worden. Wij stellen voor de Recovery and Resilience Facility (RRF) volgens het Europese subsidiariteitsbeginsel deels in regionale programma's vorm te geven, zodat maatwerk voor herstel van de regionale economie en arbeidsmarkt geleverd kan worden.
- LLO ontwikkelprogramma's als vast onderdeel van de innovatie- en investeringsprogramma's, waarbij PPS-financiering voor de ontwikkelkosten worden gestimuleerd.
- Het stimuleren van ontwikkeling van menselijk kapitaal (een leven lang) voor alle opleidingsniveau's, van mbo tot hbo en wo starters.
- Het integreren van de human capital aanpak in de beleidsaanpak van grote transitieopgaven.
- Het aanwijzen van regio's als demonstratieregio om te experimenteren met de flexibilisering van financiering en regels rond leven lang ontwikkelen
- Voor arbeidsmigranten een adequate registratiesystematiek, verbeterd instrumentarium voor handhaving, 1 kwaliteitskeurmerk, meerjarige rijkscoördinatie in 1 hand, zo nodig aanpassing woningbouwopgave/-prognoses.

Wat hebben we nodig van andere landelijke partijen

- Aandacht voor cultuurverandering
- Werkgevers- en werknemersorganisaties: faciliteren regionaal maatwerk
- UWV: faciliteren regionaal maatwerk
- Onderwijskoepels (MBO Raad, Vereniging Hogescholen): faciliteren goede aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

Gebiedsontwikkeling als motor van de economie; woningbouw

De opgave

Nieuwbouw van woningen en het verduurzamen van bestaande woningen zijn een belangrijke stimulans voor onze economie. Tot nu toe komt dit nog onvoldoende van de grond, een stimulans en een betere samenwerking van overheden is noodzakelijk.

Onze kracht

Gemeenten beschikken over de kennis om te bouwen, te herstructureren en te transformeren. In de regio maken we afspraken over integrale gebiedsontwikkeling.

Wat hebben we nodig van het kabinet

- Slechten van barrières voor onze uitvoeringskracht in integrale gebiedsontwikkeling, samenhangende wet- en regelgeving
- Een nationale woonagenda die voorziet in de bouw van 100.000 woningen per jaar met sluitende afspraken met medeoverheden, met een financieel arrangement voor woningbouw, volkshuisvesting en grondaankopen
- Een nationaal programma gebouwde omgeving in partnerschap met gemeenten waarbij een integrale afweging wordt gemaakt met opgaven als klimaat, bereikbaarheid, het verbinden van regio's en de brede welvaart.

Meer lezen:

- *Standpuntnotitie formatie op kernthema's wonen en leefomgeving en klimaat*
- *Krachtig groen herstel van Nederland (VNG, UvW, IPO)*

Gebiedsontwikkeling; vernieuwing in stads- en dorpscentra

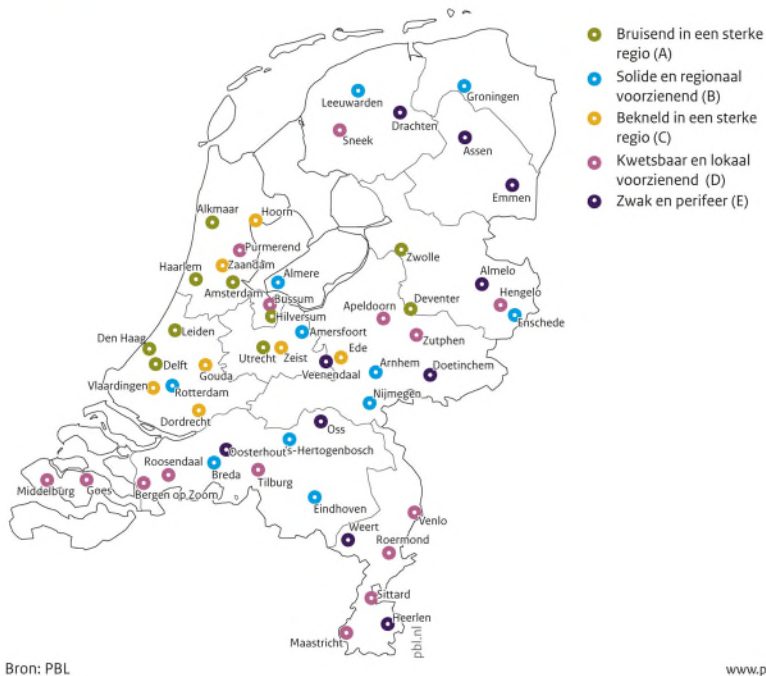
De opgave

Voor een goed functionerende samenleving met een aantrekkelijk (economisch) vestigingsklimaat zijn binnensteden en centra cruciaal. We zien hier veranderingen, die door Covid-19 worden versneld.

Veel ondernemers in de centra staan zwaar onder druk, vooral de detailhandel in niet dagelijkse artikelen en horeca hebben het zwaar. We verwachten dat het aantal winkels met ca 20-30% krimpt in de komende periode. De Corona-crisis treft niet alleen ondernemers hard, maar betekent ook dat centra te maken krijgen met verschraving van het aanbod, leegstand en ondermijnende criminaliteit. Tegelijkertijd vragen het woningtekort, digitalisering, verduurzaming en hernieuwde aandacht voor lokale productie om een nieuwe mix aan functies voor onze stads- en dorpscentra. Centra veranderen van place to buy naar place to meet.

Nodig is een nieuw business model voor onze stads- en dorpscentra en meer mogelijkheden voor gemeenten om een positieve impuls aan stads- en dorpscentra, de directe leefwereld van inwoners en ondernemers, te geven.

Profielen van binnensteden

Meer lezen:

- *PBL; Veerkracht op de proef gesteld, een verkenning van de impact van Corona op binnensteden*
- *Platform31; studie in ontwikkeling*

Onze kracht

Gemeenten zijn eerste aanspreekpunt voor ondernemers in stads- en dorpscentra. Gemeenten hebben een beheer- en ontwikkelfunctie voor de openbare ruimte. Gemeenten hebben een regiefunctie als het

gaat om investeren in de centra. Van belang is dat zij ook nu investeren in hun centra en dreigende leegstand aanpakken. Daarbij gaat het om het zorgen voor een evenwichtige mix van functies en een goede samenwerking met verschillende stakeholders. De vastgoedsector is onontbeerlijk voor het realiseren van een goede invulling van de centra.

Wat hebben we nodig van het kabinet

Nieuwe (financiële) arrangementen (bijvoorbeeld een landelijk fonds), gericht op integrale programmatische aanpak van binnensteden en het stimuleren van ondernemerschap. Denk aan cofinanciering van het rijk aan actieplannen van gemeenten om de centra weerbaar te maken voor de toekomst.

Wat hebben we nodig van landelijke partijen

Gezamenlijke aanpak met provincies, rijk, vastgoedeigenaren en andere marktpartijen en maatschappelijke organisaties om leegstand en verschraling tegen te gaan en in te spelen op actuele ontwikkelingen als digitalisering en verduurzaming. Hiervoor zijn middelen, kennisuitwisseling en juridisch-planologische instrumenten nodig, vooral gericht op het stimuleren van ondernemerschap, het tegengaan van leegstand en ondermijning en het komen tot compacte en kwalitatief aantrekkelijke groene centra.

Tot slot

Gemeenten hebben directe contacten met inwoners en ondernemers en hebben zicht op wat er bij hen speelt. Gemeenten zijn verbinder en aanjager van lokale en regionale economie en behouden en aantrekken van werkgelegenheid. We zijn daarin initiator en teamspeler.

Aangezien we een bijzonder jaar achter de rug hebben, met een coronacrisis en een nieuwe kijk op de rol van en het vertrouwen in de overheid, is een meer centrale rol voor de regio en gemeenten onontbeerlijk. Wij staan immers dicht bij de inwoners en ondernemers en willen met hen de grote opgaven voor de korte en (middel)lange termijn aangaan.

We willen inzetten op een slimmere economie met kansen voor klimaat, een betere energiebalans, digitalisering, circulaire economie. Daarbij zetten we in op het brede MKB, de motor van de regionale economie. Op het begeleiden van werk naar werk. Op brede welvaart en het benutten van gebiedsontwikkeling als economische motor.

In de samenwerking met het rijk verwachten we dat de financiën en bestuurlijke verhoudingen op orde komen. We kunnen dan aan de slag met onze ambities voor economisch herstel, samen met onze partners in de regio.

De VNG taskforce economisch herstel bestaat uit:

*Boaz Adank (voorzitter, Breda), Marinus Biemans (Commissie Ruimte, wonen en milieu, Deurne),
Wobine Buijs (Commissie Europa/Internationaal, Oss), Bram Diepstraten (Commissie
Informatiesamenleving, Velsen), Otwin van Dijk (Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs, Oude
IJsselstreek) Friso Douwstra (Commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie, Leeuwarden),
Monique Esselbrugge (Commissie Financiën, Nijmegen), G4, Jan Goijaarts (M50, Meerijstad), René
de Heer (Commissie Europa/Internationaal, Zwolle), Mariska ten Heuw (Commissie PSI, Hengelo),
Jeroen Joon (Regionale economische samenwerkingsverbanden, Apeldoorn), Pieter Meekels (G40,
Sittard-Geleen), Theo Meskers (P10, Hollands Kroon)*